IJTIMOIY TARMOQLARDA QO‘LLANILADIGAN TAXALLUSLARNING STRUKTUR-SEMANTIK TAHLILI

Obidova Azizaxon Davronboy qizi
Farg‘ona davlat universiteti, tayanch doktoranti

Annotatsiya
Mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlarda qo‘llaniladigan inglizcha taxalluslarning struktur va semantik xususiyatlari tadqiq etiladi. Internet kommunikatsiyasining rivojlanishi natijasida taxalluslar virtual identifikatsiyaning muhim vositasiga aylandi. Tadqiqot davomida Instagram, Facebook, Telegram, TikTok va X platformalarida uchraydigan inglizcha taxalluslarning yasalish modellari, semantik guruhlari hamda kommunikativ funksiyalari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, taxalluslar foydalanuvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari va ijtimoiy mavqeini ifodalashda muhim lingvistik vosita hisoblanadi.
Kalit so‘zlar: *taxallus, laqab, ijtimoiy tarmoq, internet lingvistikasi, semantika, struktura, virtual kommunikatsiya, antroponimika.*

XXI asr axborot texnologiyalari asri sifatida inson hayotining barcha sohalariga sezilarli ta'sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng ommalashuvi natijasida insonlar o‘rtasidagi muloqot shakllari tubdan o‘zgardi. Virtual makonda foydalanuvchilar ko‘pincha o‘z haqiqiy ism-shariflari o‘rniga taxalluslardan foydalanadilar. Bunday taxalluslar nafaqat identifikatsiya vositasi, balki shaxsning dunyoqarashi, xarakteri, qiziqishlari va ijtimoiy pozitsiyasini ifodalovchi lingvistik birlik sifatida ham ahamiyatga ega.

Taxalluslar antroponimikaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. An'anaviy taxalluslardan farqli ravishda internet taxalluslari yuqori darajadagi ijodkorlik, qisqalik va ekspressivlik bilan ajralib turadi. Shu sababli ularning struktur-semantik jihatdan o‘rganilishi zamonaviy tilshunoslikning dolzarb masalalaridan biri sanaladi.

Taxallus - shaxsning haqiqiy ismiga qo‘shimcha yoki uning o‘rnida qo‘llanadigan nomdir. Internet muhitida taxallus "nickname", "screen name", "username" kabi atamalar bilan ifodalanadi. Foydalanuvchi taxallusi virtual kommunikatsiyada uning shaxsiy identifikatori sifatida xizmat qiladi.

Ijtimoiy tarmoqlarda taxalluslarning qo‘llanilishi bir necha omillar bilan izohlanadi:

- anonimlikni saqlash istagi;
- individual uslub yaratish;
- virtual imij shakllantirish;
- ijodkorlik va o‘ziga xoslikni namoyon etish;
- ma'lum ijtimoiy guruhga mansublikni ifodalash.

Masalan, "DarkAngel", "CyberWolf", "SilentSoul" kabi taxalluslar foydalanuvchi haqida ma'lum tasavvurlarni shakllantiradi va kommunikativ ta'sir kuchiga ega bo‘ladi.

Tahlil natijalari inglizcha taxalluslarning bir necha struktur modellarga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Sodda taxalluslar bir leksemadan tashkil topgan taxalluslar sodda taxalluslar hisoblanadi. Misollar: Shadow, Phoenix, Angel, Legend, Hunter, Dreamer

Bunday taxalluslar qisqa, esda qoladigan va talaffuzi oson bo‘lishi bilan ajralib turadi. Ular ko‘pincha metaforik ma'noga ega bo‘lib, foydalanuvchining o‘zini qanday tasavvur qilishini aks ettiradi.

Qo‘shma taxalluslar ikki yoki undan ortiq so‘zlarning birikishidan hosil bo‘ladi. Misollar: DarkKnight, SilverMoon, BlackWolf, SilentHunter, DreamGirl, CyberMaster

Qo‘shma taxalluslar semantik jihatdan aniqroq bo‘lib, foydalanuvchi shaxsiyatining turli qirralarini ifodalash imkonini beradi.

Qisqartma asosidagi taxalluslar. Ijtimoiy tarmoqlarda qisqartmalar va abbreviaturalar keng qo‘llanadi. Misollar: DJAlex, VIPQueen, ProGamer, AKBoy, MRX

Bunday taxalluslar axborotni ixcham shaklda ifodalashga xizmat qiladi hamda internet muloqotining tezkor tabiatiga mos keladi.

Alfanumerik taxalluslar. Harf va raqamlarning birikishidan hosil bo‘ladi. Misollar: Tiger007,Alex99,Wolf2025,Queen24

Raqamlar ko‘pincha tug‘ilgan yil, sevimli son yoki boshqa shaxsiy ma'lumotlarni ifodalashi mumkin.

Inglizcha taxalluslarning semantik tasnifi

Semantik jihatdan taxalluslar bir nechta guruhlarga bo‘linadi.

Shaxsiy sifatlarni ifodalovchi taxalluslar

Bu guruhga foydalanuvchining o‘zini qanday ko‘rsatishni istashi bilan bog‘liq taxalluslar kiradi. Misollar: SmartGuy, BraveHeart, LuckyMan, CoolGirl, HappySoul

Mazkur taxalluslar ijobiy konnotatsiyaga ega bo‘lib, foydalanuvchining ideal obrazini yaratishga xizmat qiladi.

Hayvon nomlari asosidagi taxalluslar

Hayvon obrazlari kuch, chaqqonlik yoki erkinlik kabi ramziy ma'nolarni ifodalaydi. Misollar: Wolf, TigerKing, EagleEye, BlackCat, WhiteFox

Bunday taxalluslar metaforik xarakterga ega bo‘lib, foydalanuvchining ma'lum sifatlarini ramziy tarzda aks ettiradi.

Mifologik va fantastik obrazlar

Ijtimoiy tarmoqlarda fantastik obrazlar asosidagi taxalluslar ham keng tarqalgan. Misollar: DragonMaster, PhoenixRise, ThorPower, DarkWizard, ElfKing

Bu taxalluslar foydalanuvchining virtual olamda o‘ziga xos obraz yaratish istagini namoyon qiladi.

Emotsional-ekspressiv taxalluslar

Mazkur guruhga insonning hissiy holatini ifodalovchi taxalluslar kiradi. Misollar: LonelySoul, BrokenHeart, HappySmile, SweetDream, CrazyMind

Bunday taxalluslar ko‘pincha pragmatik va ekspressiv vazifani bajaradi.

Taxalluslarning kommunikativ funksiyalari

Ijtimoiy tarmoqlardagi inglizcha taxalluslar bir nechta funksiyalarni bajaradi:

Identifikatsion funksiya

Taxallus foydalanuvchini boshqa shaxslardan ajratib turadi va uning virtual shaxsini belgilaydi.

Ekspressiv funksiya

Taxalluslar foydalanuvchining hissiyotlari va munosabatlarini ifodalash imkonini beradi.

Pragmatik funksiya

Taxallus auditoriyada ma'lum taassurot uyg‘otishga xizmat qiladi. Masalan, "King", "Boss", "Legend" komponentlari kuch va ustunlik ma'nolarini ifodalaydi.

Estetik funksiya

Ko‘plab foydalanuvchilar taxallus tanlashda uning tovush jihatdan jozibadorligiga e'tibor beradilar. Shu sababli taxalluslar estetik vazifani ham bajaradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda qo‘llaniladigan inglizcha taxalluslar zamonaviy internet kommunikatsiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular sodda, qo‘shma, qisqartma va alfanumerik shakllarda uchraydi. Semantik jihatdan esa shaxsiy sifatlar, hayvon nomlari, mifologik obrazlar hamda emotsional holatlarni ifodalovchi guruhlarga ajratiladi. Taxalluslar identifikatsion, ekspressiv, pragmatik va estetik funksiyalarni bajarib, foydalanuvchining virtual makondagi o‘zini namoyon etish vositasi sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Crystal D. Language and the Internet. − Cambridge University Press, 2011.
2. Herring S.C. Computer-Mediated Communication. − Amsterdam: John Benjamins, 2013.
3. Yule G. The Study of Language. Cambridge University Press, 2020.
4. Allan K. Linguistic Meaning. − Routledge, 2016.
5. Danet B., Herring S. The Multilingual Internet. − Oxford University Press, 2007.
6. Wardhaugh R. An Introduction to Sociolinguistics. − Wiley-Blackwell, 2015.
7. Crystal D. Internet Linguistics. − Routledge, 2011.